HELYI KIADÁSOK

Különszám 2010. április 1.

Szenzáció: új megszállási bélyegek hagyatékból!

Most találták meg egy padláson az Ugocsa megyei *Felső-Patvaros* (Horský Patvarč) egykori postamesternőjének hagyatékát. Fennmaradt naplójából az egész szövevényes történet rekonstruálható.

Felső-Patvarost 1944 októberében szállták meg a szovjet csapatok. Az Árpád-kori település sokat szenvedett a trianoni békediktátum miatt. A falu közepén futó patak északi partját Csehszlovákiához, déli partját Romániához csatolták, családokat szakítva ezzel ketté. A II. világháborúban a hadrakelés és a deportálások nyomán lakosságának mintegy 20 %-át elveszítette, így a megszálláskor 31 lélek élt itt. A falu lassan újjáéledt, és ekkor ismerte föl az igényt a zseniális kocsmárosné, *Milenne Harasová* (született *Kurucz Matild*, első férje a legendás francia tábori postás, *Paul Pateau* volt), hogy falujának a fejlődés megindulásához postahivatalra van szüksége. Ebben a megszálló szovjet katonai hatóság is támogatta (Harasová asszony a háború alatt ismert ellenálló volt, saját naplója szerint többször is ellenállt).

Mint naplójában írja, az engedélyt a szovjet armada helyi ötfős megszálló kontingensének rangidős szakaszvezetőjétől, *Vladimir Iljics Harasov*-tól kapta. A Fő utca (korábban Horthy Miklós sugárút, később Vörös Hadsereg útja) 5. szám alatti lakásának utcai ablakát alakította át postai felvevőhellyé. Bélyegkészlet hiányában elhalt első férje bélyeggyűjteményének darabjait használta bérmentesítésre, de a rohamos infláció ezt hamar lehetetlenné tette. Ekkor döntött a felülnyomások készítése mellett, amelyben Harasov parancsnok mindvégig támogatta.

Mivel a falu postaforgalma csekély volt – heti átlagban fél levél került feladásra –, nem volt érdemes nyomdát keresnie (nem szólva arról a szinte leküzdhetetlen nehézségről, hogy a falu saját nyomdáját, egy gumi betűkészletes gyermeknyomdát a menekülő jegyző kisfia magával vitte), így saját készítésű bélyegzőt használt, melyet állhatatos segítője, *Pjotr Maszkulin* szakaszvezető-helyettes faragott krumpliból. A felülnyomásokról gondos feljegyzést vezetett, így pontos adatok állnak rendelkezésünkre, hogy milyen alapbélyeget milyen névértéken hány példányban nyomott felül. A gyorsan változó díjszabások mellett nem volt értelme egyszerre nagyobb mennyiséget felülnyomni, így mindig csak a szükséges példányszámot állította elő, néhány darab tartalékkal, és díjszabásváltozáskor új bélyegzőt faragtatott segítőjével. Az alacsony postaforgalom mellett a leghosszabb díjszabási időszakban 3 levél indult útnak, ráadásul kettő közülük

„címzett ismeretlen helyre költözött” megjegyzéssel, a harmadik pedig „postaforgalom szünetel” kézírásos felirattal visszajött, s megtalálható a postamesterasszony hagyatékában. A legrövidebb díjszabásokban pedig egyáltalán nem adtak fel levelet, így csak a tartaléknak készített postatiszta bélyegpéldányok őrzik a ritka tarifák emlékét.

A történet befejezése is izgalmas. Mint tudjuk, Harasová asszony permanens ellenálló volt. Az egyre inkább eluralkodó kommunista diktatúrával szembeni ellenállását azzal akarta kifejezni, hogy alkalmi felülnyomással emlékezett meg Horthy Miklós kormányzó (aki egyszer a falun is átlovagolt) 78. születésnapjáról, amelynek az állami posta a növekvő elnyomás alatt már nem állíthatott emléket. A *Kormányzói arcképsor* 1 pengős címletének egy teljes ívét nyomta felül 600 trillió adópengő névértékre. Két példányt leányának, illetve vejének adott fel ajánlva, kézzel rajzolt szükségragjeggyel, a Felső-Patvaros, Fő u. 7. címre. (Ezeket később visszakérte, nehogy bajba sodorja vele gyermekét.) Tíz példányt hasonlóan elkészítve a kor ismert bélyegkereskedőinek címzett meg (a címeket elhalt első férje noteszében találta), s adta föl. Sajnos a járási postahivatalnak feltűnt a hirtelen küldeményszaporulat (az aznapi postazsák több levelet tartalmazott, mint a korábbi féléves forgalom volt), s jobban megnézve, üzenetet küldtek Harasová asszonynak a járási kézbesítővel, *Sánta Pistá*val, amely így szólt: „Na ne izéljen mán, Matild néni!”

Azonban a járási párttitkár annyira nehezményezte a dolgot, hogy eljárást voltak kénytelenek indítani az ügy felderítésére. Szerencsére Harasová asszonyt egy jóakarója (akivel korábban együtt ellenálltak) figyelmeztette a veszélyre, így módja volt még a házkutatás előtt a padláson férje katonaládájába rejteni a megmaradt bélyegkészletet és a teljes dokumentációt. A postaablakot muskátlival álcázta, míg a bélyegzőket, amelyek nehezen fértek volna el a ládában, megfőzte ebédre. A vizsgálat során, mivel a kor diktatórikus viszonyai között a helyi szovjet parancsnok ládáját a magyar hatóságnak nem volt joga felnyitni, bizonyíték nem került elő, s az ügyet ejtették. A posta újbóli megnyitására azonban már nem volt lehetőség, mert a parancsnok a padlásra zárta Harasová asszonyt (állítólag az ehetetlen ebéd miatt, de ezt nem tudjuk tényekkel alátámasztani).

A most fellelt, felbecsülhetetlen értékű hagyatékban 27 postatiszta bélyeg található (nem számítva a Horthy-ívet, amely kiemelkedik az anyagból: ilyen alacsony példányszámú helyi kiadásból 88 bélyeges összefüggés egyáltalán nem maradt fönn!). A napló alapján készített katalógusból kiderül, hogy 11 féle alapbélyegre 8 féle felülnyomás készült háromféle színben, s a legnagyobb mennyiségben készült típus példányszáma 3. Van olyan bélyeg is, amelyből egy sincs, ezzel ritkább, mint a brit guyanai 1 centes! A készült változatok összpéldányszáma 35, s ebből a 27 db. postatisztán maradt bélyeg mellett a már említett 5 boríték is fennmaradt a hagyatékban. A katalógust nemsokára közli a *Bélyegvilág* is, készítője nevének elhallgatása mellett.

A szenzációs anyagot nemsokára árverésre bocsátják. Jelenleg az árverezőházakat versenyeztetik, hogy melyikük nyeri el a jogot a tétel kikiáltására. Pályázik a *Sotheby* is, de a tulajdonos inkább a gondosságukról közismert hazai árverezőket szeretné előnyben részesíteni. Úgy hisszük, hogy eme lelet után a magyar hiperinfláció történetét feldolgozva nem képzelhető el aranyéremre pályázó gyűjtemény a felső-patvarosi helyi kiadás bemutatása nélkül.

Azég Bakaj